

CONFERINȚELE PREOTEȘTI ORGANIZATE ÎN EPISCOPIA CARANSEBEȘ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

Alina-Lioara Covaci

Cuvinte- cheie: *Andrei Ghidiu, Biserica Ortodoxă Română, serviciu divin, jurământ, debateri*

În Episcopia Caransebeș, conferințele se organizează mai târziu cu participarea doar a preoților și candidaților la preoție, obligativitatea clerului de a participa la ele fiind o condiție primordială.

Prima mențiune pe care am găsit-o despre *conferințele preotești* în Episcopia Caransebeș este din 1888, când deputatul Andrei Ghidiu propunea în lucrările Sinodului eparhial introducerea *conferințelor preotești* după modelul conferințelor învățătorești, propunerea fiind acceptată de sinod. Nu știm dacă după această dată s-au ținut conferințe preotești, dar tindem să credem că nu se poate vorbi de o ritmicitate și regularitate a organizării lor dacă în 1906 Consistoriul prezintă în Sinod printr-un raport decizia sa de a se organiza anual în fiecare protopopiat conferințe preotești.

Din însărcinarea Consistoriului, protopopul Caransebeșului, Andrei Ghidiu, prezintă la 6 aprilie 1890 proiectul de statute pentru introducerea conferințelor preotești în dieceză. Nu deținem informații că s-ar fi organizat conferințe preotești pentru perioada cuprinsă între 1890-1906, cel puțin pentru cele patru protopopiate (Buziaș, Ciacova, Jebel și Biserica-Albă). Studiul de față analizează doar conferințele preotești organizate în protopopiile cu parohii care din punct de vedere al autorității bisericești se aflau sub jurisdicția Episcopiei Caransebeș iar din punct de vedere administrativ-teritorial aparțineau de Comitatul Timiș.

În arhivele episcopale se păstrează un proiect de statute pentru conferințele preotești; proiectul nedatat în prima parte, subliniază necesitatea introducerii conferințelor, plecând de la ideea introducerii conferințelor învățătorești de către episcopul Ioan Popasu, care au dovedit finalitatea pentru progresul învățământului confesional și perfecționarea învățătorilor. În același mod se dorea să se urmărească promovarea culturală, morală și socială a preoților și credincioșilor, apărarea intereselor bisericii, a intereselor preoților și

învățătorilor, susținerea colaborării armonioase între preoți și învățători, uniformizarea serviciilor religioase. Potrivit acestor statute, membrii conferințelor preoțești erau ordinari, onorari, fondatori și ajutători. Membrii ordinari erau toți preoții, protopopii din dieceza Caransebeș, onorari – preoți și mireni din întreaga mitropolie, aleși cu 2/3 din voturi, fondatori - membrii care au plătit o taxă de 20 d fl., membri ajutători cei care contribuiau cu bani sau cărți din proprie inițiativă. Îndatoririle membrilor erau de a participa la conferințe și de a plăti taxele stabilite.

Punctul VIII prezintă programul conferințelor, atribuțiile președintelui, vicepreședintelui, secretarilor, bibliotecarului, contabilului și a comitetului. Se propunea ca la trei ani să se organizeze la Caransebeș o *conferință protopresbiterală* al cărei președinte să fie însuși episcopul. Consistoriul urma să denumească un comisar consistorial pentru fiecare protopopiat, comisarii putând fi convocați pentru analizarea instrucțiunilor¹. Nu avem informații că acest proiect ar fi fost aprobat în totalitate așa cum a fost redactat, însă circulara din 1906, precum și informațiile ulterioare pe care le avem despre conferințe, ne-au demonstrat că o parte a articolelor statutului nu au fost aprobate. De exemplu, în protocoalele conferințelor din 1906 și cele care i-au urmat nu se precizează împărțirea membrilor conferinței, din contră, se face precizarea strictă că membrii conferințelor sunt doar preoții din Dieceza Caransebeș.

O parte din obiectivele conferințelor preoțești prezentate în proiectul de statute le găsim și în circulara din 1906. Totodată, putem afirma că circulara din 1906 a fost determinată și de cererile clerului pentru înființarea unei reuniuni a preoților, pentru introducerea conferințelor preoțești. În luna februarie 1905 mai mulți preoți în frunte cu capelanul Nicolae Groza din Găvojdia înaintau Prea Sfințitului episcop Nicolae Popea cererea de a înființa *Reuniunea preoților greco-orientali români ai diecezei Caransebeșului*. Pentru o mai grabnică decizie s-a înaintat și Proiectul de rezoluțiune pentru înființarea reunirii preoțești din dieceza Caransebeșului, care era de fapt un proiect de statute semnat de 13 preoți.

Scopul reuniunii era promovarea intereselor bisericești și a preoților. Membrii reuniunii erau toți teologii care trebuiau să plătească o taxă anuală de 2 coroane și să se aboneze la foaia reuniunii. Fiecare protopopiat forma un despărțământ al reuniunii, aceasta era condusă de un președinte și un comitet format din doi reprezentanți din fiecare protopopiat. *Foaia Diecezană* era foaia oficială până la crearea unei foi separate a reuniunii².

¹ Protocolul Sinodului eparhiale ale diecezei gr. or. Române a Caransebeș, 1888, p. 12.

² Protocolul Sinodului... Caransebeș, 1906, p. 30.

Tot în 1905 a fost înaintată sinodului și propunerea preotului Ioan Budințian făcută în ședința sinodului protopresbiteral a protopopiatului Bocșa-Montană de a se introduce conferințele preoțești, propunere acceptată în unanimitate de către toți preoții tractului.

Cererea preotului capelan de înființare a reuniunii preoților a fost dezbătută în cadrul sinodului eparhial, după unele modificări la proiectul reuniunii. Prin hotărârea nr. 38/1905 sinodul însărcina Consistoriul cu analizarea și rezolvarea acestei probleme în limitele legilor bisericești până la întâlnirea anului următor. Și preotul Iuliu Bumbescu din Țârova, adresându-se sinodului eparhial, cere înființarea reuniunii și a conferințelor preoțești.

În baza acestor cereri venite din rândul preoților și a hotărârii sinodale 38 din 1905, consistoriul diecezan, întrunit în ședința din 21 martie 1906, a hotărât ca în fiecare an și în fiecare protopopiat să se țină *conferințe preoțești* sub președenția protopopilor³. Această hotărâre s-a luat ca o necesitate pentru dezvoltarea moralității și culturii clerului ortodox. Deși astfel de întruniri ale preoților pentru promovarea culturii și moralității erau prevăzute în organizarea constituțională a bisericii, ele nu stârniseră interesul clerului. Scopul conferințelor a fost îmbogățirea cunoștințelor teoretice și practice în activitățile învățătoarești și pastorale ale preoților, promovarea moralității printre preoți și enoriași, cultivarea relațiilor de colegialitate între preoți și apărarea autorității bisericii și instituțiilor sale. Pentru atingerea acestor obiective, Consistoriul a prevăzut câteva modalități: dizertații urmate de discuții, înființarea și dezvoltarea bibliotecilor protopopești, înființarea unui fond constituit din taxele membrilor și din eventuale donații, din venitul unor fundații. Conferințele trebuiau să se organizeze odată pe an în cursul lunii septembrie sau octombrie în fiecare protopopiat al diecezei. La conferințe aveau obligația de a participa toți preoții dintr-un protopopiat, având permisiunea participării și candidații la preoție. Programul conferinței începea după rostirea troparului „Împărate ceresc” de către protopop sau administratorul protopopesc. Dezbaterile conferinței erau prezidate de către protopop, se alegea pentru o perioadă de trei ani un notar, un bibliotecar și un casier. Erau excluse de la dezbateri probleme de natură dogmatică, liturgică sau disciplinare care să intervină în modificarea normelor statornicite de biserică. Puteau fi aduse în discuții astfel de probleme doar cu scopul de a corecta comportamentul unor preoți care prin atitudinea lor se îndepărtau de la normele de credință, disciplină și de la practicile liturgice.

În cadrul conferințelor puteau avea loc discuții legate de administrarea averilor bisericești, dar și dezbateri cu caracter economic cu scopul de a

³ Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române Caransebeș (AEORC), *Fond bisericesc III*, dos. 166/1890, nepaginat.

informa preoții în vederea dezvoltării resurselor materiale, pentru ca apoi aceștia să poată da exemple credincioșilor pe care îi păstureau. Problemele politice care nu aveau strânsă legătură cu activitatea bisericii erau interzise la debaterile conferinței.

Conferințele organizate în anul 1906 lăseau libertatea protopopilor să stabilească tema discuțiilor pe baza doleanțelor exprimate de preoți la oficiul protopopesec înaintea întrunirii propus-zise⁴. Potrivit circularei episcopale⁵, conferințele care urmau anului 1906 stabileau un preot care să prezinte tema aleasă de episcopie sau de conferința însăși. Despre derularea discuțiilor din cadrul *conferințelor preoțești*, episcopia era înștiințată prin protopopi, care în decurs de o lună înaintau procesul-verbal însoțit de dizertațiile susținute în cadrul întrunirii⁶.

În anul 1906, *Foaia Diecesană* prezintă în rezumat desfășurarea *Conferinței preoțești din Protopopiatul Buziaș*, la care au participat preoți din întreg protopopiatul. Cei 26 de preoți, după participarea la slujba chemării Duhului Sfânt, oficiată de protopopul Ioan Pepa, s-au îndreptat spre localul școlii unde s-au derulat lucrările conferinței. Cuvântul de deschidere a fost ținut de către părintele protopop, apoi s-au făcut alegeri de notar în persoana preotului capelan protopresbiteral Corneliu Ștefan, casier fiind ales Nicolae Stoia, – preot în Șipet și bibliotecar Aureliu Maghețiu, preot în Sacoșul unguresc, pentru perioada 1906-1908.

În cadrul conferinței, preotul Vichentie Pinte a citit dizertația cu tema: *Scăderi prin care preotul își pierde autoritatea la popor și străini*; lucrarea a fost predată unei comisii care să studieze modalitățile de a împiedica aceste neajunsuri în activitatea preoților. Comisia era alcătuită din Aureliu Maghețiu, preot în Sacoșul Unguresc, Avram Ciocoi, paroh în Vucova, Ioan Ștefan, preot în Berini și Nicolae Stoia, paroh în Șipet. Pentru înființarea și dezvoltarea bibliotecii preoțești s-a decis ca fiecare preot să contribuie cu 4 coroane. Preotul Nicolae Stoia a anunțat că la următoarea conferință din toamna anului 1907 va ține o disertație de morală.

La debateri s-au făcut mai multe propuneri pentru interesul preoților care nu au fost aprobate. Nu știm în ce constau aceste propuneri, întrucât semnatarul articolului nu le menționează.

Articolul amintește un amănunt foarte important, faptul că „prima conferință a influențat în mod foarte plăcut asupra preoțimeii noastre, care pe calea aceasta se află îndemnată a aduce Ven. Sinod eparhial și respectiv

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

Conferințe preoțești organizate în Episcopia Caransebeș la începutul secolului al XX-lea 51
Ven. Consistoriu diecezan cele mai profunde omagii, pentru punerea lor în practică, cari ne dau mari speranțe în viitor”⁷.

Analizând dizertația părintelui Vichentie Pintea „*Scăderi prin care preotul își pierde autoritatea la popor și străini*”, anexată procesului verbal al conferinței și justificărilor în scris ale preoților care au absentat la conferință, apreciem obiectivitatea cu care autorul a expus unele practici însușite de parohieni față de care preotul nu lua măsuri pentru revenirea la normele și tradiția împusă de biserica ortodoxă. Aceași obiectivitate o păstrează și în expunerea comportamentului unor clerici care datorită delăsării sau a dobândirii unor vicii, nu respectau statutul preotului. Pentru înlăturarea acestor neajunsuri cu care preotul din mediul rural se confrunta în activitatea sa pastorală, părintele Pintea prezintă, din proprie experiență, câteva soluții care au funcționat. Sfaturile expuse sunt pe cât de utile acelei perioade, pe atât de actuale, dacă ar fi să le raportăm vremurilor noastre. Dintre acestea expunem câteva: punctualitatea începerii slujbelor religioase; liniștea în cadrul liturghiei conturbată de epitropii care au mereu ceva de vorbit cu credincioșii care doresc să cumpere lumânări; întrecerea dintre cantori în cântarea ecteniilor la sărbătorile importante când este multă lume în Sfânta biserică; bocetele de la înmormântări; țuica adusă de naș la boteze, cununii în cinstea mirilor și pomenile unde unii parohieni uită numărul paharelor băute. Înlăturarea acestor aspecte nedorite se poate face cu răbdare, cu exemplu bun dar uneori și cu autoritate, în special cu slujitorii bisericii: crâșnicul, cantorii și epitropii.

Respectul față de preot din partea comunității ortodoxe, dar și din partea celorlalte confesiuni, vine în primul rând din respectul pe care îl are preotul față de propria persoană –arată V. Pintea. Clericul care se respectă este exemplu de curăție duhovnicească și trupească, haina lui e mereu curată iar crâșma satului sau a târgurilor nu e loc de popas. Recunoaște respectul pe care enoriașii săi i-l poartă, neexistând vorbe de ocară între ei, datorită faptului că a ocolit „birtul satului” chiar și în prezența intelectualilor, dar și pentru că a știut să cinstească în egală măsură pe cel bogat și pe cel sărac. Sfatul său cel mai important era ca preotul să aibă în afara bisericii un comportament corespunzător misiunii sale, să fie mereu deasupra credincioșilor săi, în sensul, de a nu și face nici prieteni și nici dușmani, înaintea preotului toți trebuind să fie egali, fără deosebire de avere. Argumentația continuă: câștigând preotul prietenia unora poate trezi invidia celorlalți, iar în cazul unor dispute între ei pot exista vorbe, căci „dacă trăiești (n.n. te înțelegi) bine cu popa crezi că ești Dumnezeu”, astfel se poate genera dușmănie pe preot fără ca acesta să aibă

⁷ Circulară nr. 4397B. ex 1905 din 21 martie 1906.

vreo vină. Cinstirea săracului nu poate să aducă decât beneficii bisericii. Pentru a demonstra veridicitatea acestei informații, părintele Pinteza prezintă cazul său, când dorea să cumpere casa parohială. Dorința sa a întâmpinat mereu rezistență din partea comitetului parohial, majoritar constituit din oameni cu stare, motivele invocate fiind diverse. La constituirea noului comitet a reușit să fie aleși oameni săraci și rezultatul a fost că la prima ședință a comitetului parohial s-a aprobat cumpărarea casei parohiale.

Obiectivitatea prezentării, presărarea cu exemple din activitatea sa pastorală, probabil și originalitatea expunerii au constituit un succes recunoscut de întregul auditor care a declarat că tema disertației a fost prezentată cu „dibăcie și pricepere” din punct de vedere al conținutului cât și al formei⁸.

În *conferința preoțească a protopopiatului Ciacova* din 23 octombrie 1906, s-a stabilit taxa fundamentală de 10 coroane și o taxă anuală de 4 coroane pentru fiecare preot. Tema supusă dezbaterilor conferinței a fost *Care sunt cele mai potrivite mijloace pentru combaterea alcoolismului*. Protopopul Ioan Pinciu a plecat de la prezentarea datelor statistice despre implicațiile negative pe care le are alcoolul asupra persoanelor dependente de acest viciu, din punct de vedere medical, dar și a implicațiilor sociale. Pentru o mai bună exemplificare, sunt redate datele statistice legate de alcoolism – numărul deceselor provocate de boli produse de alcool, numărul alcoolicilor ajunși în închisoare, copiii bolnavi născuți din părinți alcoolici. În combaterea acestei practici înrădăcinată mai ales la populația rurală, preotul are un rol important, luptând pentru diminuarea acestui „flagel care își cere jertfe, cât cel mai crâncen război”. Fiindcă tema conferinței era tocmai găsirea modalităților de combatere a alcoolismului, s-au făcut mai multe propuneri din partea preoților. Preotul Petru Cherla propunese să se intervină din partea comitetelor parohiale la autoritățile comunale ca Duminica și în sărbători să se închidă târgurile și birturile și să se organizeze prelegeri. Alte propuneri au fost excluderea alcoolicilor din comitetele parohiale; preoții și învățătorii să îndrume elevele să învețe despre legumicultură ca pe viitor să poată găti mâncăruri sănătoase soților lor; copiii să nu participe la pomeni. O concluzie mai generală a fost că cea mai eficace metodă de combatere a alcoolismului pe termen lung este educația dată tinerilor, insistându-se asupra implicațiilor pe care le are alcoolul din punct de vedere medical, material-social și mental. După dezbateri, conferința a stabilit care ar fi cele mai bune metode de prevenire și combatere a alcoolismului în comunitățile ortodoxe, și anume: 1. comportamentul preotului, pildă pentru credincioși; 2. educarea adolescenților și adulților prin predici și sfaturi în biserică și afara ei; 3.

⁸ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 166/1890, nepaginat.

Conferințe preoțești organizate în Episcopia Caransebeș la începutul secolului al XX-lea 53

împotriva alcoolicii necorigibili să se intervină la autorități să fie depuși din drepturile părintești; 4. prin antistia comunală să se ia măsuri ca cei care nu au fost la biserică să nu fie primiți la petreceri; 5. să se înființeze societăți de abținere de la băuturi; 6. să se cumpere tabele care redau urmările negative pe care le are alcoolul într-o familie și să se afișeze în școli și la primării⁹.

Răspunsul Consistoriului la concluziile conferinței a fost aplicarea de către preoții protopopiatului Ciacova a modalităților de înlăturare a alcoolismului, mai puțin punctele 3 și 4 care se refereau la retragerea tutelei părinților alcoolici și interzicerea participării la petreceri a acelor care nu merg la biserică. S-a hotărât ca aceste ultime două metode care să contribuie la micșorarea numărului alcoolicii să nu se aplice, pentru că ar genera doar dușmănie împotriva preoților. S-a stabilit de asemenea ca rezultatul celorlalte metode să fie raportate de preoți protopopului pentru o analiză generală a întregului protopopiat¹⁰.

*Conferința preoțească din protopopiatul Vârșeț din 14 decembrie 1906, întrunită în sala de ședințe a Institutului de economii și credit „Luceafărul” a fost prima adunare a preoților cu noul protopop Traian Oprea. După scenariul cunoscut deja, s-au ales pentru trei ani notarul, bibliotecarul și contabilul conferinței. Dizertația „Preotul ca factor social” prezentată de către preotul din Coștei Avram Corcea și respectiv „Biserica susținătoarea puterii de viață a poporului românesc și atitudinea ce să impune preoților între împrejurările critice de astăzi”, prezentată de Ioan Andreescu din Voivodinț, au fost propuse pentru publicare în *Foaia Diecesană*, după ce părintele va scoate scoate pasajele cu caracter politic care contraveneau obiectivelor conferințelor preoțești.*

Printre deciziile conferinței au fost achitarea unei taxe anuale de cinci coroane de fiecare preot pentru biblioteca protopresbiterală și elaborarea unui *regulament de funcționare a conferințelor*. Cu redactarea acestuia au fost desemnați preoții Iuliu Iorgovici, Luca Lăzărescu și Gheoghe Gașpar. Părintele Avram Corcea a recomandat înființarea *Reuniunilor de înmormântare* ca pe o misiune a preoțimii de a sprijini și oferi ajutorul său celor care se află în necaz. În caz de deces, reuniunile de înmormântare constituiau un real folos pentru familia defunctului; o astfel de reuniune condusă de preot realiza o legătură între preot și credincioși. Pentru că el încercase crearea unei astfel de reuniuni, dar nu a avut rezultat, propunea fondarea unei reuniuni condusă de preoți cu sediul la Vârșeț care să cuprindă membri din întreaga dieceză a Caransebeșului. Sugestia sa a fost primită cu unanimitate, iar preoții Avram

⁹ *Foaia Diecesană*, Caransebeș, XXI, 1906, nr. 48 din 24 Noiembrie, p. 6.

¹⁰ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 166/1890, nepaginat.

Corcea, Luca Lăzărescu, Alecsandru Luchici, Ion Mităr și Ion Andreescu au fost însărcinați să se ocupe de înființarea reuniunii¹¹.

În 1907, la conferința din localitate au participat majoritatea preoților *protopopiatului Buziaș*. În cadrul conferinței preoțești s-a hotărât ca aceasta să înceapă cu oficierea Sf. Liturghii de către 3 preoți, un preot fiind desemnat să țină predica la „Priceasnă”.

În același protopopiat, la 27 noiembrie 1908 conferința preoțească s-a ținut în localitatea Jebel, precum se stabilise la conferința din 10 decembrie 1907. Interesul pentru conferință scade în rândul preoților protopopiatului Buziaș, dată fiind prezența scăzută; au fost doar 15 preoți în frunte cu protopopul, fiind 20 de absenți, dintre care doar 2 s-au scuzat pe motiv de boală. Pentru cei 20 de preoți care au absentat, semnatarul articolului nu poate găsi o explicație, mai ales că preoțimea, în înțelegere cu Sinodul eparhial, s-a luptat cu Consistoriul pentru a introduce conferințele preoțești, având în vedere că în 1907 au participat aproape toți preoții din Protopopiatul Buziaș¹².

Încă din 1907 s-a stabilit ca programul conferințelor preoțești. La conferința din 1908, la Sfânta Liturghie au celebrat preoții Avram Ciocoiu (Vucova), Iuliu Crainic (Unip), Aron Moisă (Silagiu), răspunsurile la strană le-au dat învățătorul Gigorie Paliciu și absolventul de teologie Ștefan Costea din Șipet, acompaniați de restul preoților. Nemulțumirea autorului articolului este legată de numărul mic de credincioși prezenți la Liturghie, fapt explicabil, de altfel, prin uitarea părintelui protopop Ioan Pepa să convoace conferința cu 8 zile înainte, astfel încât preoții din Jebel să anunțe credincioșii că au oaspeți.

Morala articolului se arată la finalul său: „trebuie să lăsăm la o parte comoditatea și nepăsarea și conștiința de vocațiunea noastră să ne adunăm în număr complet la conferințele preoțești, pentru că o comoditate și nepăsare dovedită și în viitor sigur va servi ca un caz de precedentă spre a putea fi respinse dreptele și justele noastre cereri pe care le vom înainta eventual în viitor către autoritățile noastre bisericești”¹³.

Părintele Nicolae Stoia prezintă un memoriu pentru modificarea articolelor 16 și 17 din *Regulamentul pentru parohii în provincia mitropolitană a Bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania*, votat în ședința din 7/20 octombrie 1906 a Congresului național bisericesc. Regulamentul prevedea împărțirea parohiilor în trei clase bazându-se pe numărul credincioșilor și a situației topografice. Nemulțumirile preoților au fost legate tocmai de faptul că clasificarea nu s-a făcut în funcție de venitul sesiunilor parohiale și a altor venituri sigure, ci nu după numărul sufletelor. O altă doleanță a

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

Conferințe preoțești organizate în Episcopia Caransebeș la începutul secolului al XX-lea 55
fost ca preoții hirotoniți și tinerii înscriși la Institutul Teologic să poată ocupa posturile vacante pe baza vechiului regulament, întrucât nici o lege nu are putere retroactivă. După lungi dezbateri, memorandumul a fost votat în unanimitate spre a fi înaintat Sinodului Eparhial. S-a aprobat organizarea viitoarei conferințe preoțești la Chevereșul-Mare. O altă cerere a preoților întruniți la Jebel a fost aprobarea sumei de 10 coroane din casa bisericii pentru participare la conferințele preoțești și acceptarea publicării predicii preotului Vasile Uzonescu din Opațița în *Foaia Diecezană*.

Răspunsul Consistoriului la cererile conferinței au fost următoarele: memoriul pentru modificarea regulamentului pentru parohii a fost trimis de către episcopie Consistoriului mitropolitan, suma de 10 coroane nu se acceptă din banii bisericii, însă se aprobă publicarea în *Foaia Diecezană* a predicii părintelui Vasile Uzonescu¹⁴.

La 2/15 decembrie 1908, preoții *protopopiatului Biserica-Albă* au comemorat în cadrul lucrărilor conferinței preoțești pe Mitropolitul Andrei Șaguna (100 de ani de la naștere) și pe Episcopul Caransebeșului Ioan Popasu. Au fost prezenți la conferință 24 de preoți și 3 teologi absolvenți.

Conferința a început la 9.30 prin oficierea parastasului în „frumoasa biserică cari ne-a impus prin curățenia ei exemplară”. După invocarea Duhului Sfânt, președintele conferinței, parohul Sofronie Avramescu din Nicolinț, printr-o cuvântare „cu cuprins bogat” declară ședința deschisă, după apoi cuvântul preotului din Sasca – Montană, Ioan Murgu. Acesta susține o alocuțiune în memoria celor două personalități.

Preotul Cornel Panciotan (Jerdof) a susținut dizertația cu titlul „*Indiferentismul religios și combaterea lui*”, fiind urmată de dizertația preotului Iosif Ania din Iladia despre *Urmările păgubitoare pentru prestigiul preotului prin săvârșirea în deosebite chipuri a funcțiunilor și serviciilor bisericesti*. Printre concluziile conferinței s-a numărat și rugăminta adresată Congresului Național Bisericesc de a renunța la împărțirea pe clase a preoților, precum și clasificarea parohiilor, iar Sinodului eparhial rugăminta ca până la stabilirea definitivă a unei hotărâri, preoții să fie numiți în conformitate cu Regulamentul vechi¹⁵. Din motive medicale protopopul a absentat, conferința fiind prezidată de Sofronie Avramescu, preot în Nicolinț și membru al scaunului protopresbiteral. Preotul Cornel Panciovan propunea redactarea unui memoriu prin care să se ceară înființarea unui fond de pensie pentru preoții din întreaga mitropolie¹⁶.

¹⁴ *Foaia Diecezană*, Caransebeș, XXIII, 1908, nr. 50 din 7 decembrie, p. 4.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 366/1908, nepaginat.

În *conferința preoțească din protopopiatul Vârșeț* ținută la 6 noiembrie 1908 s-au prezentat lucrările „*Datini păgubitoare la poporul nostru*”, „*Raportul dintre biserică și școală*” și comunicarea preotului Ioan Mităr „*Despre lux*”, care a fost propusă pentru publicare. Din raportul casierului aflăm că fondul conferinței era de 228 coroane, o parte în numerar și o parte în acțiuni. Dezbaterile conferinței au fost întrerupte pentru alegerea deputatului din cler pentru Congresul Național Bisericesc. La reluarea discuțiilor, preotul Corcea Avram propunea adoptarea de către toți preoții a unui acoperământ de cap „camilafca”, precum foloseau preoții din România. Camilafca trebuia să fie de formă cilindrică de 16-18 cm. înălțime, de culoare albastru închis. Cererea preoților de a purta camilafcă nu a fost acceptată de Consistoriu, motivându-se că acea problemă nu ține de competența conferințelor preoțești, ci de autoritatea superioară, însă se recomanda folosirea potcapilor care se purtau în Episcopia Caransebeș¹⁷.

Ideea înființării *Reuniunii preoților din Dieceza Caransebeș* a fost reluată la conferința preoților din protopopiatul Caransebeș ținută la 2/15 octombrie 1910. În această întrunire, discutând despre rezultatul conferințelor preoțești, s-a concluzionat că nefiind legături între singuraticile conferințe preoțești, pentru probleme de interes general era necesară constituirea *Reuniunii preoților* în vederea promovării „intereselor culturale, religioase și pastorale”. Aceasta urma să se organizeze în baza principiilor Statutului Organic și sub conducerea Episcopului Miron Cristea. Dorința preoților de a avea o reuniune nu a fost acceptată de către Episcopie, care dat următorul răspuns: „întrucât înființarea *Reuniunii preoților* ar întâmpina greutăți neatârnatore de voința autorităților mai înalte bisericesti să se convoace în fiecare an *Conferințe generale*”¹⁸.

După invocarea Duhului Sfânt, lucrările **conferinței preoților din protopopiatul Biserica-Albă** s-au desfășurat în localul casinei din Moldova-Nouă, în 4 septembrie 1912. Din protocolul conferinței aflăm că s-au votat 50 cor. pentru cumpărarea de cărți pentru biblioteca protopresbiterală, care la acea dată număra 20 de volume și s-a hotărât mutarea bibliotecii de la bibliotecar la oficiul protopopesc, iar casierul să depună dacă are mai mult de 20 cor la banca *Iladiana*. Preotul Cornel Panciovan a prezentat dizertația „*Preotul ca purtător de socioși la sat*”. La discuțiile legate de lucrarea prezentată au luat cuvântul preoții Luca, Perian, Ania și protopopul în calitate de președinte. S-au adus critici la predica ținută în biserică de părintele Ioan Murgu și s-a felicitat preotul Simeon Luca pentru prezentarea liberă a temei

¹⁷ *Foia Diecesană*, Caransebeș, XXIII, 1908, nr. 51 din 14 decembrie, p. 4.

¹⁸ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 366/1908, nepaginat.

Conferințe preoțești organizate în Episcopia Caransebeș la începutul secolului al XX-lea 57

Conducerea unei ședințe ordinare a comitetului parohial. La discuțiile legate de problemele cotidiene cu care se confruntă parohiile, s-a ridicat problema încasării cultului și dacă e justă perceperea unei taxe din partea autorităților politice, precum și permisiunea autorităților pentru organizarea de petreceri și joc în post. Concluzia la care s-a ajuns referitor la încasarea cultului a fost că autoritățile nu pot cere onorar, dar pot pretinde de la restanțieri taxe pentru execuție, însă pentru ca strângerea cultului să se facă la timp, ar fi indicată votarea unei remunerații. În privința petrecerilor în timpul posturilor statornicite de Biserica Ortodoxă, acolo unde este cazul, preotul trebuia să ceară cu fermitate autorităților comunale neautorizarea lor. După desemnarea celor care urmau să prezinte disertații și să predice la conferința din anul 1913 din Biserica-Albă, lucrările conferinței s-au închis¹⁹.

Dovada discutării actelor emise de Consistoriul diecezan este *conferința preoțească din protopopiatul Vârșeț* din 27 septembrie 1912, unde s-au prezentat actul nr. 6867 B ex. 1911 referitor la uniformizarea serviciilor religioase, actul 6869 B ex. 1911 privind remunerația pentru catehizare, circulara 7000 B ex. 1911 referitoare la concubinaj. Prezenți au fost 17 preoți, absenți 15, dintre care 8 s-au scuzat. La cererea preoților de a li se permite să primească o sumă pentru participarea la conferințe din casa bisericii, la fel cum primesc învățătorii, consistoriul lasă rezolvarea acestei probleme la latitudinea conferinței. Hotărârea comisiei formate din preoții Avram Corcea, Alexandru Guga, Iuliu Iorgovici, ca 20 de coroane să se ia din banii bisericii pentru participarea preotului la conferință a fost primită în unanimitate.

Pentru că de o importanță mai mare era discutarea dotației preoțești, dizertația „*Câteva păreri libere despre muzica noastră bisericească*” s-a amânat pentru următoarea conferință. Protopopul a prezentat un raport amănunțit al demersurilor făcute de autoritățile bisericești pentru dotația preoților, și s-a citit discursul asesorului Nicolae Ivan care a deschis conferința preoțească din Sibiu. Părintele Teodor Popovici s-a scuzat că nu a pregătit predica, fiindcă a fost foarte ocupat, promițând că predica *Despre Invidie* va fi pregătită pentru conferința următoare²⁰.

Din circulara consistorială din 26 martie 1914, care dispunea ca toate protopopiile să organizeze conferințe preoțești conform dispozițiilor ordinului consistorial din 21 martie 1906, nr. 4397 B ex 1905, aflăm că au existat protopopii unde astfel de conferințe nu s-au organizat²¹.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 166/1890, nepaginat.

²¹ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 370/1911, nepaginat.

Trimiterea lucrărilor prezentate în conferințele preoțești Consistoriului eparhial constituia o modalitate de control a problemelor ridicate de preoți, o posibilitate de analiză a situației existente în protopopiate într-un anumit interval de timp, dar și o metodă de a cunoaște nivelul de pregătire al preoților. Pe baza protocolului conferinței înaintat de protopop, Consistorul trimitea răspunsul cererilor preoților, aprobarea sau neacceptarea soluțiilor găsite de preoți în diferite probleme, sfaturi legate de gestionarea unor stări tensionate între preot – autorități - credincioși. Pentru că a existat cazul când, într-o conferință, s-a prezentat lucrarea *Despre mărturisire și sfânta cuminicătură*, în care preotul a susținut păreri contrare dogmelor bisericii ortodoxe, s-a emis circularul nr. 8995 din 18 iunie 1914 prin care se cerea ca preoții să nu aleagă teme dogmatice, iar dacă tangențial se fac referiri la dogme, să se respecte dogmele Bisericii Ortodoxe și citarea cărților cunoscute²².

În Episcopia Caransebeș, conferințele au apărut din dorința preoților de a avea o reuniune în care să dezbată teme legate de pastorație, morală și cultură, de altfel participarea a fost exclusiv clericală. A existat și aici o linie trasată de Episcopie, însă tema dezbaterilor era în general propusă de conferința însăși pentru întrunirea viitoare. În desfășurarea conferințelor de la un protopopiat la altul existau unele diferențe. Spre exemplu, conferința preoților protopopiatului Vârșeț din 1906 delegă o comisie care să elaboreze un regulament al conferințelor. Din protocolul conferinței din 1908 aflăm că regulamentul s-a redactat, recomandându-se chiar pedepsirea celor care lipsesc nejustificat conform articolului 5, punctul 1 din *Regulamentul conferinței preoțești a protopopiatul Vârșeț*²³. Nu mai apar mențiuni că ar fi existat un asemenea regulament redactat și în alte protopopiate.

Organizarea conferințelor preoțești este continuată și astăzi în Biserica Ortodoxă Română. Desfășurarea conferinței din 1908 în protopopiatul Buziaș este practică și astăzi cu mici modificări. Conferința începea în prima parte cu oficierea Sfintei Liturghii în Biserica reședinței protopopești, cu participarea credincioșilor respectivei parohii. Slujba religioasă era oficiată de trei preoți, răspunsurile le dădea strana constituită din restul preoților participanți, iar la Priceasnă un preot ținea predica. Partea a doua a conferinței era rezervată prezentării lucrărilor, elaborate de preoți anunțați încă din timpul conferinței anterioare, urmate de dezbateri pe tema dizertațiilor, dar și discuții diverse pe subiecte legate de interes general datorate unor decizii consistoriale, regulamente, legi politice.

²² *Ibidem*.

²³ *Idem*, 166/1890, nepaginat.

Întruniri ale clericilor au existat și în România și se țineau *conferințe pastorale ale preoților și diaconilor*. Din regulamentul de organizare și funcționare, votat de Sfântul Sinod și sancționat prin decret regal, publicat în Monitorul Oficial nr. 69 din 29 iunie 1910, extragem că obiectivul acestor conferințe era instruirea și educarea reciprocă între preoți și diaconi pentru a corespunde misiunii lor pastorale în ceea ce privește săvârșirea serviciilor religioase, dar și în activitatea și postura de luminători și conducători ai poporului. Conferințele erau de două tipuri: conferințe pastorale pe județe și conferințe pe cercuri. Conferințele pe județe se țineau odată pe an, în luna noiembrie, în orașul de reședință a județului și sub președenția chiriarhului sau a delegatului său special. Conferințele pe cercuri se țineau în mai multe centre ale județului de cel puțin de două ori pe an, cu aprobarea chiriarhului. Conferințele se organizau întotdeauna în zile de lucru și niciodată în sărbători. Lucrările conferințelor pe cercuri se deschideau printr-un Te-Deum, iar cele pe județe cu oficierea Sfintei Liturghii. Prezența clerului era obligatorie, ea era facultativă doar pentru preoții cu vârsta peste 60 de ani. Subiectele conferințelor erau stabilite de chiriarh împreună cu protoiereii eparhiei și revizorul ecleziastic. Ținuta clerului era obligatoriu cea oficială, cel care nu respecta această reglementare era exclus de la conferință și se considera că a lipsit nemotivat. Subiectele alese pentru dezbateri în conferințe erau de ordin teoretic și practic. Preoții și diaconii care s-au evidențiat prin activitatea pastorală erau recomandați chiriarhului pentru a fi recompensați²⁴.

În general, conferințe preoțești au contribuit la perfecționarea clerului ortodox român, au afirmat solidaritatea profesională și au contribuit la dezvoltarea societății românești.

**PRIEST'S CONFERENCES ORGANIZED
IN THE CARANSEBEȘ DIOCESE IN THE BEGINNING
OF THE XX-TH CENTURY**

(Abstract)

Keywords: *Andrei Ghidiu, Ortodox Romanian Church, divine service, sermon, debates*

In Caransebes Bishopsy the conferences appeared relatively late, determined by the priests desire to have meetings to debate and promote

²⁴ AEORC, *Fond bisericesc III*, dos. 166/1890, nepaginat.

themes connected to pastoral activities. The participation at the conferences was clerical exclusively. From the organizational point of view there were some recommendations given by the Bishops, but the themes of debates were disposed by the conference. Existed then some differences in the carrying on the conferences from one diocese to another. As for instance, the 1908 Diocese Varsat elaborated Rules for its conference. We did not find that such Rules existed in other dioceses of Caransebes Episcopate.

Priests conferences are setting up even today in the Orthodox Romanian Church. The development of the 1908 conference in the Buziaş diocese is continued up to day, with some modifications. The conference begins with the Holy Liturgy in the church situated in the diocese locality. The divine service is held by three priests and the answers are given by the rest of present priests. One priest presents the sermon. The second part is reserved for debates and dissertations.

In general, the priests conferences help the priests, especially those of rural environment